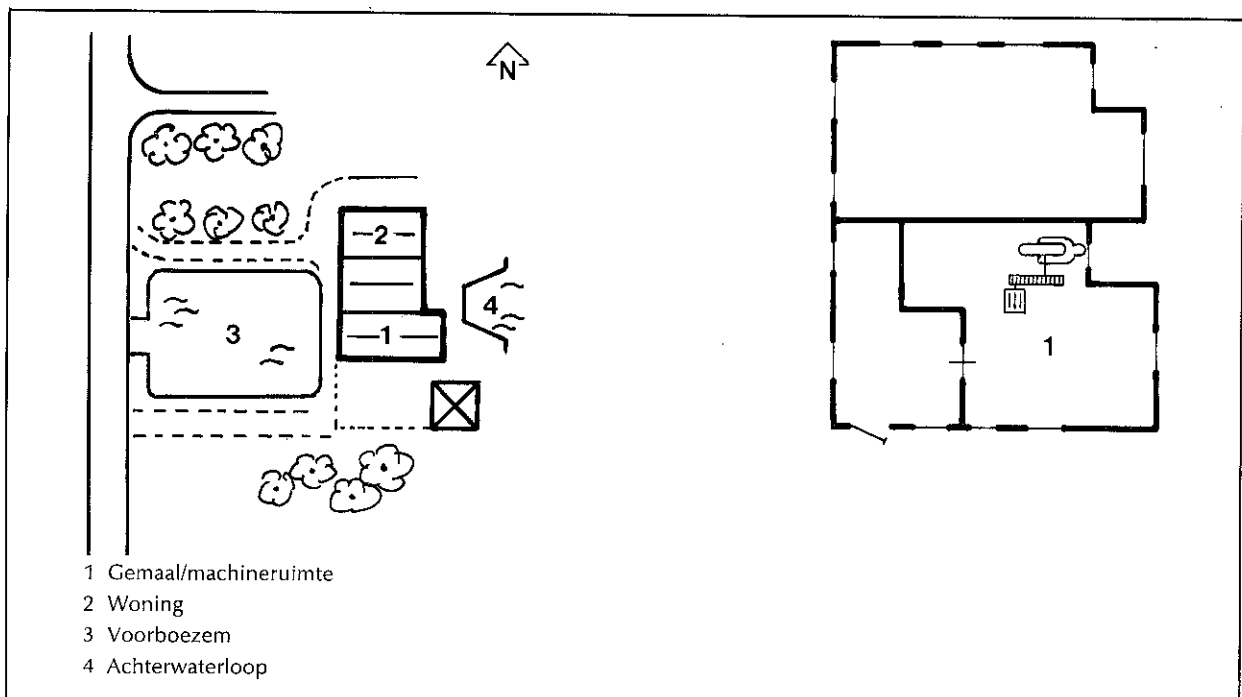
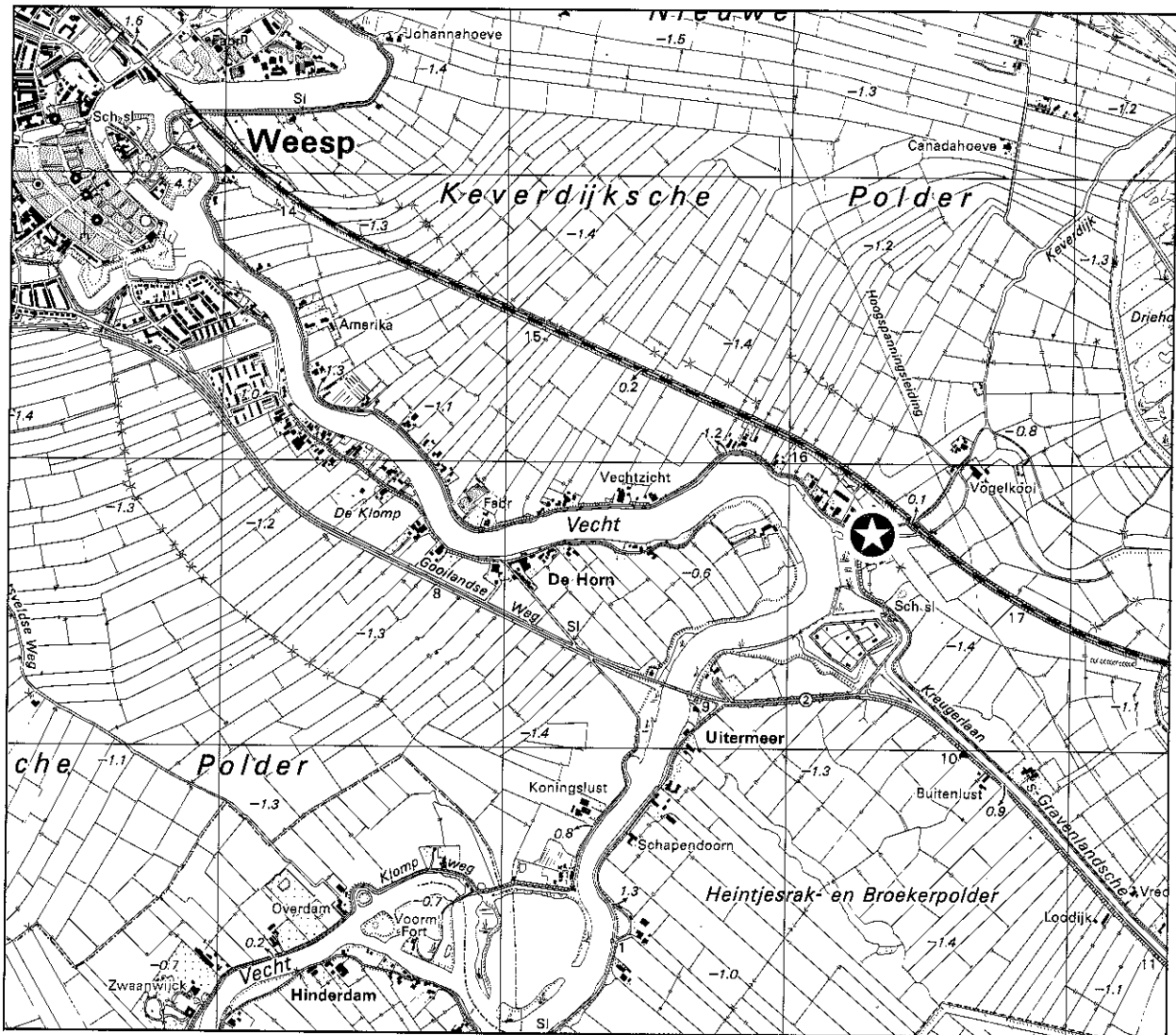

Weesp, gemaal van de Nieuwe Keverdijksche polder

Weesp, gemaal van de Nieuwe Keverdijksche polder.

Provincie: Noord-Holland

Gemeente: Weesp.

Plaatselijke aanduiding 's-Gravelandseweg 48

Kadastrale aanduiding Kad. gem.: Weesp
Sectie: G
Nummer: 575

Kadastrale tenaamstelling Eigenaar: Waterschap Drecht en Vecht
Dorpsstraat 21
1191 BH Ouderkerk a/d Amstel
tel. 02963-3153

Beschrijving

Gemaal (complex), gebouwd in 1876 als stoomgemaal met vijzel ten behoeve van de Nieuwe Keverdijksche polder.

Thans in gebruik als electrogemaal met centrifugaalpomp.

Het complex is gesitueerd in het westen van de polder, aan de Vecht, en bestaat uit een machinegebouw van het bouwtype III (niet zuiver) (zie Inleiding), met aangepakte machinistenwoning en een voorboezem, achterwaterloop, alsmede een uitwateringsduiker. De schoorsteen is verdwenen.

Geschiedenis

De Nieuwe Keverdijksche polder is ontstaan door samenvoeging van enkele kleinere polders ten behoeve van de stombemaling. Het werk van drie windmolens kon door één stoommachine worden gedaan (De Vries, Schorer).

Het gemaal werd gesitueerd op enige afstand van de Vecht, op een hoger liggend stuk land. Tussen de dijk langs de Vecht en het gemaal werd een voorboezem gegraven die ter weerszijden omsloten is door smalle dijken.

Gemaal van Nieuwe Keverdijkschepolder, met voorboezem uitwaterend op de Vecht.

Achterwaterloop. Opname 1988.

Gedenksteen.

Het uitgeslagen water stroomt door een duiker in de dijk naar de Vecht. Het gemaal is ontworpen door W.A.F. Beyerinck en J.C. de Leeuw en bestond uit twee stoomketels en een horizontale stoommachine die de vijzel aandreef. Eén van de vragen van het bestuur aan de ontwerpers was waarom dit gemaal twee ketels behoefted terwijl het gemaal van de Aetsveldsche polder er slechts één bezat. Het antwoord is niet bekend.

De aannemer was P. Wils uit Anna Paulowna (sic) die het gebouw leverde voor f 36.700,-. De stoominstallatie kwam van De Atlas uit Amsterdam voor f 18.900,-.

Het waterschap kreeg f 16.000,- subsidie omdat het de bemalingsinstallatie ook geschikt maakte voor het inmalen van water. Uit militair oogpunt werd ook een inundatiesluis aangelegd onder het gemaal (Archief).

De twee ketels en de stoommachine werden in één machinegebouw ondergebracht dat drie traveeën breed was. De vijzel was beschermd door een houten aanbouw aan de noordzijde van het machinegebouw. Ten noorden van de vijzelruimte stond de machinistenwoning.

Bij de ontstoming in 1930 heeft men het gemaal ingrijpend verbouwd. De vijzelruimte verdween en op de plaats hiervan werden een bakstenen voor- en achtergevel opgebouwd die tussen het machinegebouw en de machinistenwoning pasten. Dat is goed te zien omdat het klimmend bakstenen fries langs de puntgevel niet door hoekpilasters wordt gesteund.

Het machinegebouw verloor twee traveeën (ketels) en kreeg een nieuwe puntgevel. Deze verbouwing is nog te zien aan de opvallend zware geleding van de enig overgebleven travee.

Bij de ontstoming werd een Stork-centrifugaalpomp geplaatst, aangedreven door een electromotor. De huidige electromotor is recenter.

Het **machinegebouw** is oost-west georiënteerd en bestaat uit drie gekoppelde bouwlichamen. Elk bouwlichaam is op een rechthoekige plattegrond, uit één bouwlaag onder een zadeldak, in rode baksteen opgetrokken en in kruisverband gemetseld.

De voorgevel (west) is samengesteld uit drie puntgevels. De linker gevel (o.a. machinistenwoning) heeft een gecementeerde plint en twee hoekpilasters die aan de bovenzijde overgaan in een klimmend bakstenen fries met siermetselwerk. In de gevel is een verdiept veld onder een ontlastingsboog aangebracht. Hierin bevindt zich een kruisvenster met een drieruits bovenlicht onder een licht gebogen bovendorpel en een strekse boog; in de top is een rondboogvenster aangebracht.

De middelste gevel heeft een gecementeerde plint en bevat twee vensters met kruisroeden en een drieruits bovenlicht onder een strekse boog. Het linker venster behoort tot het woonhuis, het rechter correspondeert met de opvoerruimte. Langs de dakrand is een klimmend fries in siermetselwerk aangebracht. De top bevat een roosvenster.

De rechter gevel, van het oorspronkelijke machinegebouw, heeft een gecementeerde plint en twee hoekpilasters die onder de dakrand overgaan in een bakstenen fries met siermetselwerk.

In de gevel bevindt zich een verdiept veld onder een ontlastingsboog. Hierin is een zes-ruits boogvenster met wisseldorpel aangebracht.

De linker zijgevel (noord) heeft een gecementeerde plint. De gevel bevat in het midden een toegangsdeur met kruisvenster en een bovenlicht onder een licht gebogen bovendorpel en een strekse boog. Ter weerszijden bevindt zich een identiek kruisvenster met gedeeld bovenlicht onder een strekse boog.

De rechter zijgevel (zuid) is geheel gecementeerd.

Links bevindt zich een houten toegangsdeur. Rechts daarvan is een half rond venster met radiale roeden en daarnaast een rondboogvenster. Uiterst rechts is een tweede half rond venster als boven beschreven.

De achtergevel (oost) bestaat evenals de voorgevel uit drie puntgevels. De linker gevel (machinegebouw) is ten opzichte van de twee andere gevels iets naar voren geplaatst. De gevel is geheel gecementeerd en bevat hoek-

pilasters die aan de bovenzijde overgaan in een klimmend fries. Er is een toegangsdeur met daarboven een geprofileerde wenkbrauw.

De middelste gevel is geheel gecementeerd en bevat links een rondboogvenster met een driemaal vierruits roedenverdeling. Rechts daarvan bevindt zich een kleine niet-oorspronkelijke aanbouw onder een lessenaarsdak, voorzien van een deur en twee vensters. Een klimmend fries omsluit het gevelvlak; de top bevat een roosvenster.

De rechter achtergevel (woonhuis) is, met uitzondering van de plint, ongecementeerd. Er zijn twee hoekpilasters welke onder de dakrand overgaan in een bakstenen fries met siermetselwerk. In de top bevindt zich één paar gekoppelde vensters met bovenlicht en een rondboogvenster.

De drie daken zijn gedekt met grauwe Hollandse pannen.

Redengevende omschrijving

Het complex is **architectuurhistorisch** van betekenis:

- als goed voorbeeld van een poldergemaal van een niet meer zuiver bouwtype III (gebouwd in 1876 en verbouwd in 1930);
- vanwege de goede hoofdvorm, gevelindeling en het materiaalgebruik.

Cultuur-historisch is de combinatie van gemaal en waterlopen in combinatie met de uitwateringssluis op de Vecht van belang als zeldzaam geworden element uit de geschiedenis van de waterhuishouding in Noord-Holland, in casu als voorbeeld van het functioneren van stoombemaling, zoals deze vooral na 1870 tot ontwikkeling kwam, waarbij verscheidene kleine polders werden samengevoegd ten behoeve van de stoombemaling.

De combinatie van gemaal, annex machinistenwoning, met voor- en achterwaterlopen uitslaande op de Vecht, is door situering en onderlinge relatie der elementen van grote **ruimtelijk-landschappelijke** waarde in de vrijwel ongepte omgeving.

Tot het hierboven genoemde monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.

Bronnen: Archief Nieuwe Keverdijkse Polder. Kooiman, p. 343. Schorer, p. 318. Vries, de, p. 138.

Weesp. Interieur met uitzicht over de achterwaterloop in een ongeschonden, landschappelijke context.